

Огієнко, О., & Трофименко, А. (2021). *Форми і методи формування фасилітаційної компетентності майбутнього вчителя природничих дисциплін. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 8(112), 172–183. <https://doi.org/10.24139/2312-5993/2021.08/172-183>

Radkevych, V., Pryhodii, M., Kruchek, V., Voronina-Pryhodii, D., & Kravets, S. (2023). Standardisation of vocational teacher training in Ukraine. *Professional Pedagogics*, 1(26), 94–102. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2023.26.94-102>

— 00 —

УДК 37.01:159.923

ФОРМУВАННЯ Й РОЗВИТОК ПРИЙОМІВ РОЗУМОВОЇ АКТИВНОСТІ ЯК ПЕРЕДУМОВИ ГОТОВНОСТІ ДО ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦЯ

*Світлана Дзюбенко,
викладач вищої категорії, викладач-методист
Таращанського технічного та економіко-
правого фахового коледжу,
<https://orcid.org/0009-0005-5793-3404>
e-mail: supermot1975@gmail.com*

Анотація. Робота над формуванням логічної пам'яті, а не мнемонічної, над формуванням мислення в процесі професійної підготовки у ВНЗ готує ґрунт для усестороннього розвитку фахівця в процесі самоосвіти в професійній діяльності. У процесі професійного навчання для оволодіння методами і прийомами пошуку й засвоєння знань слід забезпечити в студента розвиток прийомів розумової діяльності: аналіз, порівняння, зіставлення, класифікація, аналогія, систематизація, узагальнення тощо.

Ключові слова: фахова передвища освіта, професійна підготовка, мислення, студент, коледж.

FORMATION AND DEVELOPMENT OF MENTAL ACTIVITY TECHNIQUES AS A PREREQUISITE FOR READINESS FOR CREATIVE ACTIVITY OF A SPECIALIST

Svitlana Dziubenko,

*teacher of the highest category, teacher-
methodologist of Tarashchansky Technical and
Economics and Law College*

Abstract. The work on the formation of logical memory, not mnemonic, on the formation of thinking in the process of professional training in higher education prepares the ground for the comprehensive development of a specialist in the process of self-education in professional activity. In the process of professional training, in order to master the methods and techniques of searching for and acquiring knowledge, it is necessary to ensure that students develop the following mental activity techniques: analysis, comparison, juxtaposition, classification, analogy, systematization, generalization, etc.

Keywords: professional undergraduate education, professional training, thinking, student, college.

Мислення є складним когнітивним процесом, що дозволяє людині опосередковано й узагальнено відображати навколишню дійсність, виокремлюючи її суттєві характеристики. Це найвища форма пізнання, яка сприяє розвитку інтелекту (Voropina-Pryhodii, 2019). Саме завдяки мисленню відбувається розширення когнітивних здібностей людини.

Одним із ключових аспектів у процесі навчання є дослідження теоретичних питань, оскільки це сприяє формуванню логічного мислення студентів. Розуміння того, що лише теоретично обґрунтовані висновки можуть підтвердити істинність певних закономірностей у різних ситуаціях, є фундаментальним. Проте ефективність теоретичних знань залежить від свідомого їхнього засвоєння та застосування на практиці. Часто студенти механічно запам'ятовують визначення й правила без глибокого усвідомлення їхнього змісту. У результаті, коли їм пропонують завдання, що виходять за межі стандартних формулювань і потребують самостійного аналізу, вони можуть відчувати труднощі.

Процес пошуку відповідей на проблемні питання сприяє формуванню інтересу до самостійного пізнання. Опанування законів логіки та властивостей теоретичного міркування має бути не лише корисним, а й захопливим для студентів. У ході професійного навчання необхідно акцентувати увагу на розвитку самостійності мислення, що сприятиме підвищенню рівня професійної освіти.

Важливими елементами розвитку професійно-творчих якостей фахівця є здатність узагальнювати та систематизувати нові знання. Дослідження психологів показують, що взаємозв'язки між об'єктами запам'ятовуються краще, ніж окремі факти. Якщо інформація подається в логічній структурі, її сприйняття та збереження у пам'яті потребує менших зусиль, ніж у випадку хаотичного розташування (Моляко, 2006).

Використання схем і таблиць, які відображають зв'язки між поняттями, значно підвищує ефективність запам'ятовування. Вони не лише ілюструють окремі елементи, а й демонструють системні зв'язки між ними. Таким чином, узагальнення та систематизація знань у професійній освіті відіграє важливу роль у підготовці студентів.

Науково-методична література трактує узагальнення як процес, метод і прийом мислення. Використовуючи цей прийом у навчанні, необхідно створювати умови, за яких студенти навчатимуться переходити від аналізу окремих характеристик об'єкта до виокремлення його загальних властивостей (Пригодій, 2011). Це дозволяє формувати навички розпізнавання загальних закономірностей серед різних об'єктів.

Кінцевою метою узагальнення є створення цілісної системи знань, що сприятиме їхньому ефективному застосуванню. Одночасно важливим чинником професійно-творчого розвитку є систематизація знань, яка допомагає структурувати інформацію та полегшує її засвоєння.

Систематизація значно підвищує ефективність роботи пам'яті, оскільки дозволяє об'єднувати окремі факти у більш масштабні інформаційні блоки. Одним із ключових методів систематизації є класифікація, що передбачає групування об'єктів за спільними ознаками. У навчальному процесі цей підхід часто реалізується у вигляді схем, таблиць і графічних структур, що дозволяє краще зрозуміти взаємозв'язки між поняттями.

Теоретичні та експериментальні дослідження сприяють розробці методичних рекомендацій для викладачів технічних закладів освіти

щодо формування навичок узагальнення та систематизації (Моляко, 2021).

Використання як традиційних, так і сучасних освітніх технологій є важливим для ефективного навчання.

Зокрема, варто застосовувати:

- традиційні методи: підручники, навчальні посібники, технічні засоби навчання;
- інноваційні підходи: узагальнюючі та систематизуючі таблиці, залікові картки, друковані зошити;
- новітні інформаційні технології: комп'ютерні програми для візуалізації навчального матеріалу.

Засвоєння навичок узагальнення відбувається індивідуально, тому варто враховувати рівень підготовки студентів та пропонувати їм завдання відповідної складності. Використання індивідуальних навчальних карток із поступовим ускладненням матеріалу сприяє ефективному розвитку цих навичок.

Регулярне узагальнення та систематизація знань є необхідними на різних рівнях навчального процесу: під час вивчення окремих тем, розділів і навчальних дисциплін (Шепельова, 2023). Відповідно, методи організації навчальної діяльності повинні бути адаптовані до конкретних завдань. Викладачам слід продумувати оптимальні завдання для закріплення матеріалу.

Розподіл навчального матеріалу між різними формами занять (лекції, семінари, практичні роботи) сприяє системному засвоєнню знань, дозволяючи краще зрозуміти взаємозв'язки між об'єктами. Освітній процес має бути орієнтований на формування причинно-наслідкових зв'язків та розвиток самостійного мислення.

Розвиток творчого мислення є важливою складовою професійної підготовки фахівців. Одним із ключових аспектів творчої діяльності є здатність створювати нові моделі об'єктів або процесів. Важливим етапом є абстрактне моделювання, яке дозволяє розширити професійні компетенції студентів.

Технічне мислення є складовою професійного мислення й залежить від особистісних якостей людини. Вміння аналізувати закономірності розвитку виробництва, бачити перспективи та знаходити оригінальні рішення є важливими для успішної професійної діяльності. Творчий підхід до вирішення завдань сприяє формуванню конкурентоспроможного фахівця.

Використання інформаційних технологій у навчальному процесі розширює можливості студентів, розвиваючи їхні когнітивні здібності. Це дозволяє їм працювати з різними видами інформації, будувати аналітичні моделі, формулювати гіпотези та оцінювати результати досліджень.

Отже, розвиток прийомів мислення, таких як аналіз, синтез, узагальнення та систематизація, сприяє самостійності студентів у навчанні, їхній гнучкості в оцінці ситуацій та здатності до креативного вирішення проблем, що є основою професійної діяльності.

Список посилань

Моляко, В. О., & Музика, О. Л. (Ред.). (2006). *Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень: монографія*. Державний фонд фундаментальних досліджень Міністерства освіти і науки України. Рута. <http://eprints.zu.edu.ua/2799/1/monographiya.pdf>

Моляко, В. О., Гулько, Ю. А., Ваганова, Н. А., [та ін.]; Моляко, В. О. (Ред.). (2021). *Функціонування творчого мислення в інформаційно-віртуальному просторі суб'єкта: монографія*. Видавець Вікторія Кундельська. <http://eprints.zu.edu.ua/38801/1/Moljako.pdf>

Шепельова, М. В. (2023). Прояви творчості у розумінні студентами невизначених ситуацій. У *Функціонування творчого мислення в умовах інформаційної невизначеності: матеріали XXIII Всеукраїнської науково-практичної конференції* (с. 123–129). Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/735589/1/Матеріали%20конференції_2023.pdf

Пригодій, М. А. (2011). Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів технологій до профільного навчання учнів. *Вища освіта України*, 1(3), 388–395.

Voronina-Pryhodii, D. A. (2019). Nomination as a Cognitive Process in the Sphere of Professional Activity. *Scientific Journal of National Pedagogical Dragomanov University. Series 9. Current Trends in Language Development*, (19), 118–132. <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series9.2019.19.08>